

Script Armando-theatermonoloog 'De jongen en de oorlog'.

Van Allard van Lenthe, 06-15091147, avanlenthe@hetnet.nl

Inhoud:

De kunstenaar Armando haalt herinneringen op aan zijn tienerjaren in de Tweede Wereldoorlog in de bossen bij het strafkamp bij Amersfoort.

Een jong volwassene leert te dealen met vrijheidsbeperking en onderdrukking door een vreemde mogendheid. Ondertussen moet hij vrij maken van zijn ouders en moet hij zorgen dat hij met sport en muziek in zijn vriendenkring de beste wordt.

Het is een theaterbewerking van het eerste deel van het boek: 'De straat en het struikgewas' (De Bezige Bij).

Speler: verteller/acteur.

Publiekgroepen: jongeren (12 +), volwassenen

Thema's: literatuur, oorlog, tweestrijd, kunst.

Duur: 30 minuten.

Locatie: vlakke vloer theaters, bibliotheken, aula's, musea en herdenkingscentra.

Het was oorlog.

De vader riep de moeder zijn vrouw: 'Het is oorlog!'

Er stond een man op straat, die schreeuwde: 'Het is oorlog!'

Toch was het prachtig weer.'

Ik zou niet weten waarom, maar de jongen ging naar school.

Niet dat hij verwachtte dat er les gegeven zou worden: het was oorlog.

Voor het gebouw trof hij de onderwijzer, die net op de fiets wilde stappen om naar huis te gaan.

'Ga maar gauw naar huis, je weet niet er gaat gebeuren!'

Er liep een traan langs z'n wang

'Ik hoop dat we elkaar levens terugzien.'

Goh, wat jankt die kerel gauw.

De vader was naast zijn bed komen zitten en had gezegd: 'Die foto van Napoleon moet je maar van de muur halen'

'Waarom?'

'Die man heeft duizenden mensenlevens op zijn geweten.'

'O!'

Nou, dacht de jongen, dan haal ik 'm er af. Maar de bokser Joe Louis laat ik hangen.

Daar had de vader ook niets op tegen.

De Vijand.

Het was oorlog, de Vijand was aanwezig.

De Duitse soldaten zongen onophoudelijk, soms hoorde je ze heel in de verte.

Ze zongen en ze marcheerden, dat vond de jongen wel mooi.

Ze sloegen de hakken tegen elkaar en schreeuwden.

God wat konden die Duitsers schreeuwen!

Overall werd gevochten, er vlogen vliegtuigen over.
Dat belooft wat.
Maak je borst maar nat jongens!

Wanneer er niet gevochten werd, vertoonde de Vijand zich openlijk aan iedereen die kon zien.
Het bleek dat hij praatte en bewoog: de vijand vertoonde menselijke trekken.
Hij liep gewoon door de straat, in een groep of alleen.
Hij kwam in winkels, hij kocht een haring op de markt en maakte een praatje met de burens.
Soms zag je hem een tijdje niet, maar dan was hij er wel!

Het kamp.

De jongens waren 13, 14 misschien.
Ze gingen kijken bij het strafkamp.
Er stond een soldaat op wacht.
Ach wat viel er te bewaken: het was prachtig weer, de bosrand sluimerde, de vogels floten wat.
De jongens stonden naar de soldaat te kijken.
De soldaat lachte een beetje verlegen.
-Habt Ihr Ferien?
De jongens keken hem even aan.
Ze zeiden niets, ze gaven hem geen antwoord.
De vijand geef je geen antwoord.
Toen draaiden ze zich om en liepen door.
-Wat zei die gozer?
-Hij vroeg of we Ferien hadden
-Wat is dat.
-Vakantie. Hij vroeg of we vakantie hadden.

(Kijkt om)

De jongens keken nog een om.
De soldaat keek naar boven
Wat zag ie nauw weer.
Misschien zag ie een vogel.
Misschien had ie verstand van vogels, weet jij veel.

De piloot.

De jongen fietste langs de weilanden.
Een paar honderd meter verder gebeurde er wat.
Er stortte een vliegtuig neer.
Er was een vliegtuig neergestort.
Een noodlanding misschien.
De piloot stond in brand!
De jongen dacht dat hij de enige was die het zag, maar er was ineens een man naast hem komen staan
De piloot vloekte, hij schold, hij ging tekeer.
Toen viel hij om.

Er was een auto met twee Duitsers bij gekomen.
De jongen en de man moesten weg, we moesten weg.
De jongen fietste nog een eind achter de man aan.
Misschien omdat hij wilde zien hoe een ander op zo'n gebeurtenis reageert.
Hoe je op zoiets reageren moet.
Ze kwamen andere mensen tegen, ze stopten en de man vertelde wat hij had gezien.
-Konden jullie niks doen.
-Nee, we konden niks doen. Hier deze jongen heeft het ook gezien. Is het waar of niet?
-Ja, het is waar.
-En schelden dat ie deed. Hij ging te keer!
(In zichzelf)
Dat ie zo gescholden en gevloekt had.
Hij wilde niet dood, die piloot.

De gevangene.

Er liep een man op straat.
Hij liep op klompen en zijn kledij bestond uit resten van een uniform.
-Zeg he, ik moet naar het station.
-Waar kom je dan vandaan.
-Uit het kamp. Ik ben ontvlucht zie je.
-Hoe kun je nou in zulke kleren op straat lopen. Ga vlug ergens naar binnen en vraag gewone kleren.
Geroep en gestamp in de verte: daar waren de vervolgers al.
De gevangene dook de bosjes in, maar hij was niet snel genoeg.
De vervolgers hadden hem gezien en begonnen met machinepistolen op het struikgewas te schieten.
(Imiteert het schieten met een machinepistool)
Maaien noemen ze dat.
Toen ze dat een tijdje hadden gedaan, gingen er een paar kijken.
Ze schreeuwden iets en even later sleepten ze de gevangene de straat op.
Was hij nou dood of niet?
In ieder geval bloedde hij erg.
De vervolgers waren tevreden, dat zag je aan hun gezicht.

Bal in de tuin.

Af en toe vloog er een bal in een tuin.
Ik vind alles goed, zei de één. Als je de bal maar voorzichtig pakt. Beloof je dat?
Een ander zei: donderstraal op, ga ergens anders spelen met die rotbal.
Een weer een ander kwam naar buiten met een mes en stak de bal kapot.
Zo, zei hij dan.
Z'n vrouw stond achter hem en zei: Ziezo!

(Vioolspel)

De ziekenboeg.

-Zeg jij speelt toch viool?
-Ja.
-Er liggen wat gevangenen van het kamp in het ziekenhuis.
Zou jij voor ze willen spelen, voor niks natuurlijk..
En niet te jazzig, gewoon sentimentele liedjes en zo.

De jongen vond het jammer dat het voor niets moest.

-Ja, da's goed

-Weet je een pianist?

-Ja die weet ik.

De jongens hebben voor de zieke gevangenen gespeeld.

Er stond soldaat met een geweer bij de deur.

Die vond het ook mooi.

De zieken waren kaal en zagen er mager uit.

Eén had er een scherp in zijn long.

Die met de long zei:

-Bedankt jongens, wil je een snoepje?

Nee, ze wilden geen snoepje.

De jongens waren blij dat ze er weg waren.

Het stonk er, het stonk er als de kelere.

Het haar.

De jongen nam het besluit om z'n haar te laten groeien.

De moeder vond het niks.

-Zoals je dat haar achterover gooit, zo ordinair, net een zigeuner.

Kijk zo moest het zijn: net als die lui van het woonwagenkamp, net als zigeuners.

Op straat.

In de tram en in de bus stonden de Duitse soldaten op voor een ouder iemand of voor een dame.

Ze maakten plaats.

Ze konden vriendelijk en beleefd zijn, dat hadden ze thuis geleerd.

Maar ze schoten de persoon voor wie ze opstonden wel voor z'n flikker als het ze bevolen werd.

Wat had je dan gedacht.

Er kwam een auto met Duitse soldaten voorbij.

De jongen zag dat ze voor een huis stilhielden.

Ze sprongen uit de auto en traptten de deur in.

Dat was hun opdracht

De mevrouw kwam met de hond terug.

-Zo, zei ze, we hebben samen gewandeld, hij heeft gepoept en gedaan.

-Mooi, zei haar man, knap zo!

Op dat moment werd er gebeld.

Een overvalwagen.

Zo gebeurde het.

Onderweg naar het zwembad zag hij een gezin met tassen.

-Daaaag, riepen de burens, daaaaag.

Ze stonden stonden in de tuin en ze hingen uit de ramen.

Het gezin wuifde terug.

-Daaag.

-Ja, dat zijn joden, die gaan zich melden

-Stom eigenlijk he?

-Maar wel moedig.

-Ik ben benieuwd, werd er gezegd, ik ben benieuwd.

-Kijk es wie daar voorbijgaat?

Hoe kan dat nou?!

Het is toch een jood.

Hoe bestaat het.

Hoe kan die nou nog vrij rondlopen?

Wat zijn het toch handige lui, de joden.

Ik vertel je het één en ander, opdat je een beetje een idee krijgt hoe het was.

Ik vertel je ook weer niet te veel, want anders begrijp je er helemaal niets meer van.

Tweestrijd.

Hij was de jongste, hij mocht ook meedoen met het man tot man gevecht.

Hij moest tegen een jongen die 2 jaar ouder was, hij moest alles op alles zetten, maar hij won!

De oudere jongen zei snel: zag je dat? Ik glee uit, ik struikelde, ik glee uit.

Men sprak er verder niet meer over: hij was uitgeden, hij was gestruikeld.

Maar de jongste had gewoon gewonnen, hij kon wel juichen.

Het mes.

De jongen was 16, eigenlijk was hij een man.

Op een zomeravond liep hij in het bos.

De vijand had bevolen dat na 8 uur 's-avonds niemand meer op straat mocht zijn.

Het was al 9 uur.

Het is niet bekend waarom ie daar liep.

Misschien omdat het niet mocht.

De ander stond achter een boom op hem te wachten.

Een man in uniform, een soldaat dus, met een pistool in de hand.

Hij begon te schreeuwen:

-Wat doe je hier! Je mag hier niet zijn! Mee!

De jongen moest mee en hij begreep waarheen: naar het kamp.

Was hij daar niet te jong voor?

Dit keer niet.

-Niks mee te maken, mee!

Ze liepen door het bos, langs het struikgewas, de jongen voorop, de soldaat met het pistool achter hem.

De jongen deed of hij struikelde over een tak.

Hij viel en ondertussen greep hij naar het mes in zijn sok.

De soldaat schopte tegen zijn rug en trok hem overeind.

De jongen draaide zich snel om en stak (beweging) het mes diep in de buik van de soldaat.

Gelukkig maar dat het mes zo scherp was.

Toen trok hij het er weer uit en rende weg.

Hij zag nog dat de soldaat op zijn knieën viel

(Loopt)

Het lijkt me voor het verhaal van belang te weten wat de jongen op de teugweg naar huis dacht en voelde.

Ik weet het, want ik heb het hem destijds gevraagd: hij was woedend.

Hij was woedend.

Hij liep vloekend door het bos.

Hij had die soldaat toen ie op de knieën lag voor zijn blonde kop moeten schoppen.
Hij had die soldaat moeten vermoorden.
Maar hij had 'm toch vermoord?
Ja, dat was te hopen.

(Gaat zitten)

Toen hij thuis kwam heeft hij niets verteld.
Er was een verrassing, er was een ei voor hem.
Hij heeft een gebakken ei gegeten.
De woede was alweer wat gezakt.

De bevrijding.

Ofschoon er steeds iets gebeurde, duurde de oorlog veel te lang.
Zijn vader had de opmars van de bevrijders in een atlas bijgehouden.
Elke veroverde stad werd een dikke stip.
Maar de laatste weken had hij het erbij laten zitten.
Het had 'm te lang geduurd.

De Vijand was verslagen, de Vijand was verdreven.
De mensen voelden zich vrij, ze spraken van de bevrijding.
O wat waren ze blij.
Ze zongen en dansten, ze gaven elkaar een arm en gingen huppelen.
Er waren miljoenen mensen omgekomen, miljoenen, en toch waren de overlevenden blij.
Begrijp je dat nou?

Ik bleef in de buurt van het kamp, hoewel het er nog steeds stonk
Wat moest ik dan doen, hossen in de stad?
Ik kroop bij het kamp door het struikgewas.
Ik hoorde praten.
Het waren mannen met doeken voor de mond.
Ze waren aan het graven.
De voormalige kampleider stond er.
Hij wees de plekken aan, hij had gevangenen laten doden.
Daar liggen ze, ga maar graven.
Hij had zijn pet nog op en zijn uniform nog aan.
De onderscheidingstekens waren er af gescheurd..
Een van de gravers begon te vloeken en trapte de kampleider in de kuil met halfvergane
lijken.
Hij krabbelde overeind en ging weer aan de rand van de kuil staan.
Ik lette op zijn gezicht: hij keek schuin omhoog naar de onversaagde wolken.

(Vioolspel)

De kampleider, de piloot, de joden, de gevangenen, de onderwijzer van de lagere school...ik
draag hen m'n hele leven met me mee.
Ik moet er vanaf, maar jullie hoeven er niet mee te zitten. Jullie hoeven die beelden niet van
me over te nemen!
Ben jij gek!
Het is mijn oorlog, niet die van jullie.

Einde.

